

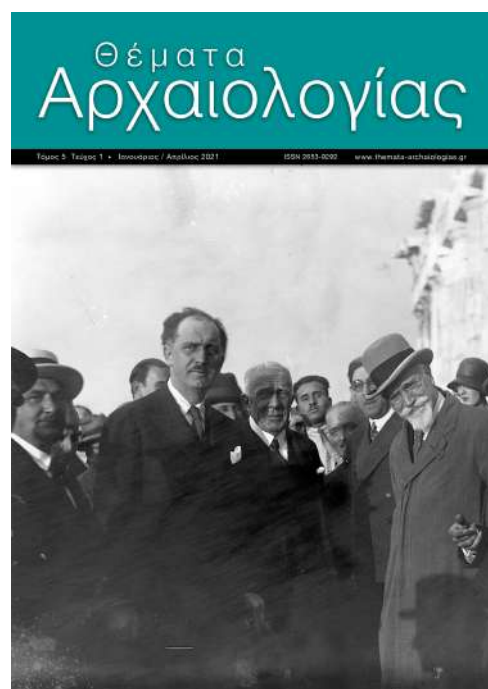

Σημαντικές ελληνικές αρχαιότητες δημοπρατήθηκαν τον Απρίλιο από τον Οίκο Christie's

Συγγραφέας: Δημήτρης Γαρουφαλής

Ηλεκτρονική διεύθυνση άρθρου (Url): <https://www.themata-archaiologias.gr/wp-content/uploads/2021/10/christies-dimoprasiat-2021-5-1-172-175.pdf>

© Περιοδικό Θέματα Αρχαιολογίας, τόμος 5, τεύχος 1, Ιανουάριος/Απρίλιος 2021, σ. 172-175

Τα **Θέματα Αρχαιολογίας** είναι ένα μη κερδοσκοπικό περιοδικό που έχει ως αποκλειστικό σκοπό να συμβάλει στην έγκυρη και επιστημονικώς αποδεκτή διάδοση και οικειοποίηση του τρόπου σκέψης και των κατακτήσεων της Αρχαιολογίας και της Ιστορίας της Τέχνης.

Αυτό το άρθρο χορηγείται με άδεια Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές

Σημαντικές ελληνικές αρχαιότητες δημοπρατήθηκαν από τον Οίκο Christie's Απρίλιος 2021

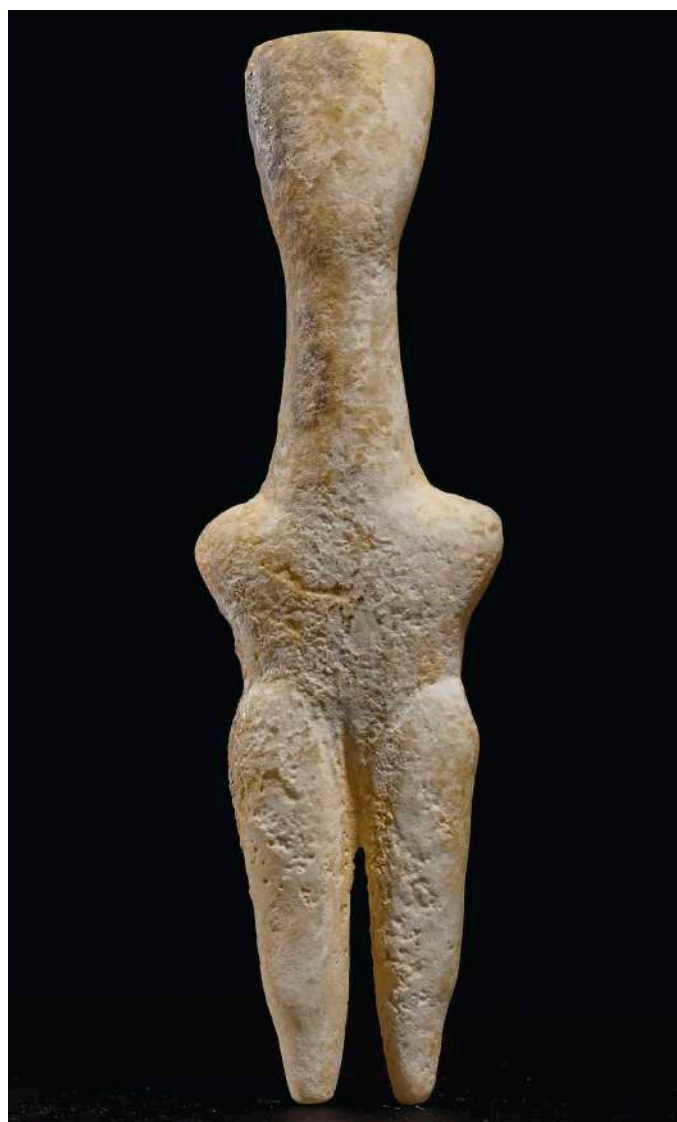
Σημαντικές ελληνικές αρχαιότητες δημοπρατήθηκαν στις 21/4/2021 από τον Οίκο Christie's. Οι ελληνικές αρχαιότητες δεσπόζουν στον κατάλογο που δημοσιοποίησε ο γνωστός οίκος. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν ένα κυκλαδικό μαρμάρινο γυναικείο ειδώλιο, ένας μυκηναϊκός αμφοροειδής κρατήρας, μια τοξωτή μπρούτζινη πόρπη από τη Θεσσαλία και δύο αττικοί μελανόμορφοι αμφορείς με λαιμό, ο ένας του *Ζωγράφου του Λυσιππίδη* και άλλος του *Ζωγράφου του Αχελώου*.

Κυκλαδικό μαρμάρινο γυναικείο ειδώλιο τύπου Λούρου Νάξου (εικ. 1)

Από τα ανθρωπόμορφα ειδώλια της φάσης «πολιτισμού Πηλού-Γκρόττας» διακρίνονται δύο τύποι, αυτός του Πλστηρά Πάρου και του Λούρου Νάξου, τόποι οι οποίοι κατάγονται αναμφισβήτητα από τα νεολιθικά ειδώλια της ηπειρωτικής Ελλάδας και σε κάποιο βαθμό του Σαλιάγκου. Ο τύπος ειδωλίων Λούρου στερείται ιδιαίτερων χαρακτηριστικών προσώπου, στερείται χεριών, από τα οποία αποδίδονται μόνο τα σημεία γένεσης, ενώ διαθέτει μόνο λίγες εγχαράξεις κατά τα κατώτερα μέρη του κυρίως κορμού.

Η μετάβαση από την Πρωτοκυκλαδική I στην Πρωτοκυκλαδική II περίοδο χαρακτηρίζεται από μια έντονη τάση πειραματισμού στη μαρμαρογλυπτική και από την εμφάνιση μιας μεγάλης ποικιλίας τύπων ειδωλίων, που απηχεί τις αναζητήσεις της εποχής. Μεταξύ των τύπων που εμφανίζονται αυτήν την περίοδο συγκαταλέγεται και ο «τύπος Λούρου», ο οποίος αντιπροσωπεύει ένα ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ των δύο ευρύτερων κατηγοριών των σχηματικών και φυσιοκρατικών ειδωλίων. Η καταγωγή του τύπου, που οφείλει την ονομασία του σε έναν εξαιρετικά πλούσιο τάφο στη θέση Λούρος της Νάξου, ανάγεται σε σχηματικά ειδώλια της Νεότερης Νεολιθικής περιόδου από τη Θεσσαλία. Τα ειδώλια «τύπου Λούρου» είναι σχετικά μικρού μεγέθους (ύψ. 3-29 εκ.) και διακρίνονται για την εξαιρετικά αφαιρετική απόδοση της ανθρώπινης μορφής και την παντελή απουσία των χαρακτηριστικών του προσώπου και συνήθως των ανατομικών λεπτομερειών του σώματος. Σε ορισμένες μόνον περιπτώσεις δηλώνεται η περιοχή της ήβης, ενώ σπανιότερα αποδίδονται οι μαστοί και οι πτυχές στην περιοχή της κοιλιάς, στοιχεία που επιτρέπουν την ερμηνεία των συγκεκριμένων ειδωλίων ως γυναικείων. Τα ειδώλια του «τύπου Λούρου» αποδίδονται κατά κανόνα σε μάρμαρο, ορισμένες όμως φορές και σε όστρεο.

Κύρια χαρακτηριστικά της κατηγορίας αυτής των ειδωλίων είναι ότι τα σώματα όλων είναι πλακωτά, τα χέρια είναι μικρές οριζόντιες οξείες απολήξεις των ώμων που μοιάζουν με ατροφικά περύγια και ότι πατάνε στα πέλματα των ποδιών. Κατά κανόνα τα ειδώλια αυτά έχουν τριγωνικό πλακοειδές κεφάλι, δεν έχουν ανάγλυφη μύτη και τα χαρακτηριστικά του φύλου σπάνια δηλώνονται.

1. Κυκλαδικό μαρμάρινο γυναικείο ειδώλιο
τύπου Λούρου Νάξου. Πρωτοκυκλαδική I-II - Φάση Κάμπου,
2800 π.Χ. - 2700 π.Χ., Ύψος 13 εκ.

Μυκηναϊκός αμφοροειδής κρατήρας (εικ. 2)

Κάθε πλευρά έχει στο κέντρο της από ένα μεγάλο χταπόδι με τα πλοκάμια του να γεμίζουν συμμετρικά το πεδίο. Στους ώμους είναι μια διακεκομμένη ροζέτα πάνω από ένα κυματιστό σκηνικό. Για σχετικά παραδείγματα, δείτε τους κρατήρες από την Ιαλυσό, Ρόδο, αρ. 129 στο R. Higgins, *Minoan and Mycenaean Art*, και από την Κύπρο, αρ. IV.46 στο E. Vermeule και V. Karageorghis, *Mycenaean Pictorial Vase Painting*. Ame Furumark, *Mycenaean Pottery*, III, pl. 53/54. Το αγγείο εντάσσεται στην ΥΕ IIIA2 (το αργότερο στις αρχές τη ΥΕΙΙΒ) και όχι στην ΥΕΙΙΓ.

© Christie's / Δημοπρασία - Απρίλιος 2021

2. Μυκηναϊκός αμφοροειδής κρατήρας.
Υστεροελλαδική IIIA2 περίοδος, αρχές 14ου αιώνα π.Χ.
Από Ρόδο ή Κύπρο, Ύψος 35,2 εκ.

Τοξωτή μπρούτζινη πόρπη (εικ. 3)

Αυτή πόρπη σχηματίζεται από μια καμάρα που αποτελείται από τρεις σφαίρες ενωμένες με δύο κυλινδρικούς συνδέσμους με έναν δίσκο στο κέντρο τους. Η κεντρική σφαίρα

© Christie's / Δημοπρασία - Απρίλιος 2021

3. Τοξωτή μπρούτζινη πόρπη από τη Θεσσαλία,
Γεωμετρική εποχή, π. 8ος αι. π.Χ.

διατηρεί μια τρύπα για την εισαγωγή μιας ένδυσης που λείπει τώρα. Η επιμήκης πινακίδα είναι διακοσμημένη με ζιγκ-ζαγκ χαραγμένη κατά μήκος τριών πλευρών και μοτίβο γραμμών και λοξών τριγώνων στη γωνία όπου η πλάκα συναντά το τόξο. Η πόρπη ανήκει σε μια γνωστή ομάδα από τη Θεσσαλία που βρέθηκαν σε μεγάλο αριθμό στο ιερό του Δία Θάλιου κοντά στη Θεσσαλία, αλλά εξήχθησαν ευρέως στον ελληνικό κόσμο. Το βάρος και το μέγεθος αυτών των πορτών υποδεικνύουν ότι δεν ήταν πρακτικές για καθημερινή χρήση και πιθανότατα προορίζονταν για ειδικές γιορτές.

Αττικός μελανόμορφος αμφορέας με λαιμό Ζωγράφος Λυσιππίδης (εικ.4-5)

Ο αμφορέας στη μια πλευρά παρουσιάζει θέμα παρόμοιο με τον αμφορέα στη Villa Giulia στη Ρώμη (πβλ. J.D. Beazley, *Η εξέλιξη του αττικού μελανόμορφου ρυθμού*, Αθήνα 1993, σ. 97, πιν. 79, 3-4). Ο Ηρακλής κρατώντας κithάρα, ανεβαίνει σε μια εξέδρα, ανάμεσα στην Αθηνά και τον Διόνυσο, που είναι καθισμένοι σε οκλάδιες δίφρους. Ο ήρωας είναι ντυμένος με δορά λιονταριού και κοντό χιτώνα, ενώ είναι οπλισμένος με φαρέτρα, τόξο και σπαθί. Η Αθηνά φοράει χιτώνα, μάτιο, αιγίδα και λοφιοφόρο κράνος, ενώ κρατά ένα δόρυ στο αριστερό της χέρι. Ο Διόνυσος φοράει χιτώνα και μάτιο και

© Christie's / Δημοπρασία - Απρίλιος 2021

4. Αττικός μελανόμορφος αμφορέας με λαιμό, του Ζωγράφου Λυσιππίδη, ύστερος μελανόμορφος ρυθμός, 530-520 π.Χ.,
Ύψος 42,2 εκ., (α' όψη).

© Christie's / δημοπρασία - Απρίλιος 2021

5. Αττικός μελανόμορφος αμφορέας με λαιμό, του Ζωγράφου Λυσιππίδη, ύστερος μελανόμορφος ρυθμός, 530-520 π.Χ., Ύψος 42,2 εκ., (β' όψη).

© Christie's / δημοπρασία - Απρίλιος 2021

6. Αττικός μελανόμορφος αμφορέας με λαιμό, του Ζωγράφου του Αχελώου, 520-510 π.Χ., Ύψος 44,4 εκ. (α' όψη).

είναι στεφανωμένος με στεφάνι κισσού. Κρατά κάρναρο στο αριστερό του χέρι και ένα δικράνι στο δεξί του. Η άλλη πλευρά του αγγείου εικονίζει έναν νεαρό ιππέα, που απεικονίζεται κατενώπιον, πλαισιωμένο από δύο σπλίτες, που συνοδεύονται από κυνηγόσκυλα.

Τα πρώτα παραδείγματα του Ηρακλή Κιθαρωδού είναι από τον ζωγράφο Λυσιππίδη - ο οποίος θεωρείται άξιος διάδοχος του Εξηκία στον μελανόμορφο ρυθμό - και ίσως είναι εκείνος που είχε επινοήσει τη σκηνή. Η σύλληψη, όπως σημειώνει ο Beazley, να παρουσιαστεί ένας άνθρωπος της δράσης, όπως ήταν ο Ηρακλής, να παίζει κιθάρα, την οποία έπαιζε μόνο ένας δεξιότεχνος, μπορεί να έχει την προέλευσή της σε ένα ποίημα, χαμένο σήμερα, στο οποίο ο Ηρακλής παρουσιάζεται εκτός από γενναίος πολεμιστής και ως λάτρης των Μουσών. Στον *Ηρακλίσκο* του Θεόκριτου (24, 110) αναφέρεται ότι ο ήρωας διδάχθηκε μουσική από τον περιφήμο Εύμολπο, ο οποίος *αοιδόν ἔθηκεν* τον Ηρακλή και τον έμαθε να παίζει φόρμιγγα με ξύλινη πυξίδα.

Αττικός μελανόμορφος αμφορέας με λαιμό Ζωγράφος του Αχελώου (εικ.6-7)

Ο ζωγράφος του Αχελώου ανήκει στη λεγόμενη Ομάδα του Λέαγρον, που άνθησε στην Αθήνα από τα τέλη του 6ου αι. π.Χ., και ίσως μάλιστα να ήταν και αρχηγός αυτής της ομάδας. Ο ζωγράφος του Αχελώου διακόσμησε κυρίως αμφο-

ρείς με λαιμό -αποδίδονται στον ζωγράφο 51 αμφορείς- ξεχωρίζει για τις πρωτότυπες και ρωμαλέες μυθολογικές του σκηνές. Το όνομά του ο ζωγράφος το πήρε από τον μελανόμορφο αμφορέα με λαιμό, που έχει για παράσταση τον Ηρακλή να παλεύει με τον ποτάμιο θεό Αχελώο. Το αγαπημένο θέμα του Ζωγράφου είναι ο Ηρακλής, έχει ασχοληθεί επίσης αρκετά με Διονυσιακά θέματα, συμπόσια, μαινάδες και σατύρους που χορεύουν, αλλά και με παραστάσεις Κωμαστών. Ο Beazley αναφέρεται συχνά στη μοναδικότητα της τεχνοτροπίας του ζωγράφου του Αχελώου, σαν ξεχωριστή προσωπικότητα από τους υπόλοιπους της ομάδας και έτσι, με αυτό τον τρόπο καταφέρνει και τον διαχωρίζει. Μάλιστα την διαφορετικότητα του ζωγράφου την εντοπίζει στο πνεύμα και στην ψυχή την οποία καταθέτει πάνω στην δουλειά του, που είναι η εικονογράφηση και η διακόσμηση αγγείων. Ο ζωγράφος του Αχελώου γενικά, παρουσιάζει μια σοβαρότητα, μια χαρακτηριστική ζωντάνια στις σκηνές και μια έντονη επιθυμία να διαγράφει πάντα όλες τις λεπτομέρειες και συγκεκριμένα να διαγράφει την ανατομία, όπως για παράδειγμα τα αυτιά, τα μάτια. Τέλος, παρατηρείται πως στις μυθολογικές σκηνές χρησιμοποιεί πάντα ηλικιωμένες μορφές ανδρών με γενειάδα και αρκετά μεγάλο πηγούνι και ευθυγραμμισμένες μύτες. Γενικά ο ζωγράφος του Αχελώου διακόσμησε αγγεία μικρού μεγέθους, αλλά αντιπροσωπευτικό αγγείο του είναι ο αμφορέας. Όπως και στα άλλα τρία

© Christie's / Δημοπρασία - Απρίλιος 2021

7. Αττικός μελανόμορφος αμφορέας με λαιμό, του Ζωγράφου του Αχελώου, 520-510 π.Χ., Ύψος 44,4 εκ. (β' όψη).

γνωστά αγγεία του ζωγράφου του Αχελώου (Μόναχο SL459, Βρετανικό Μουσείο B167, Παρίσι F272), και εδώ μας παρουσιάζει τον Ηρακλή κιθαρωδό ανεβασμένο σε ένα βήμα συμμετέχοντας σε έναν μουσικό διαγωνισμό, ίσως κατά τη γιορτή των Παναθηναίων. Και στις δύο πλευρές στέκεται από ένας ντυμένος γενειοφόρος άνδρας, πιθανώς κριτής, φορώντας μακριά κλαδιά αμπέλου δεμένα γύρω από το κεφάλι του. Αριστερά διακρίνεται καθιστή φιγούρα.

Αττική ερυθρόμορφη κύλικα Ζωγράφος της Ιένας (εικ 8-10)

Ο ζωγράφος της Ιένας ήταν μεταξύ των τελευταίων ζωγράφων της ερυθρόμορφης αττικής αγγειογραφίας, ειδικευμένος στις κύλικες, και εργαζόταν στις αρχές του 4ου αι. π.Χ. Ο Beazley αποδίδει στον ζωγράφο της Ιένας πάνω από ογδόντα αγγεία, τα περισσότερα θραύσματα κύλικων, που βρίσκονται στο Πανεπιστήμιο της Jena (*Athenian Red Figure Vases: The Classical Period*, 169-170). Όπως σημειώνει ο Martin Robertson (*Η Τέχνη της αγγειογραφίας στην κλασική Αθήνα*, 385), η τεχνοτροπία του ζωγράφου είναι ελκεπυσμένη και κυριαρχείται από λεπτές γραμμές, κάτι που είναι ορατό σε όλα τα μέταλλα αλλά και στις εξωτερικές όψεις των κύλικων του. Το μέταλλο της παρούσης κύλικας απεικονίζει Έρωτα που ιππεύει δελφίни και κρατάει ένα ελισσόμενο βλαστάρι. Σε κάθε εξωτερική πλευρά του αγγείου

© Christie's / Δημοπρασία - Απρίλιος 2021

8-10. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα του Ζωγράφου της Ιένας, αρχές 4ου αι. π.Χ., Διάμετρος: 23,7 εκ. (χωρίς τις λαβές).

εικονίζονται τρεις μορφές –όπως συνηθίζει ο συγκεκριμένος ζωγράφος– δύο παιδοτρίβες με τέσσερις εφήβους, από τους οποίους τρεις κρατούν στλεγγίδα και ένας δίσκο.

Δημήτρης Γαρουφαλής
Αρχαιολόγος
Διευθυντής Θεμάτων Αρχαιολογίας